

עין משפט‏
גד מצוה

מד:

כאן במקדש **כאן** בגבולין. במקדש הלכה למשה מסיני בגבולין פליגי דר' יוחנן אמר יסוד נציאים ור' יהושע בן לוי אמר מנהג נציאים ופי' בקונט' דנפקא מינה דאי תקנה היא צעיא ברכה ואי מנהגא לא צעיא דליכא למימר וזונו דמנהג צעלמא שהנהיגו העם ואפי' ככלל לא תסור ליתיה וכן אמרי' בסמוך חזיט חזיט ולא בריך קסבר מנהג נציאים הוא ויש מדיקדיקן מתוך כך דלא מצרכינן אהלל דר"ח שאינו אלא מנהג צעלמא כדמוכח פ' בתרא דתענית (דף כח: וס) רב איקלע לצבל חזי דקרו הלל ברי"ח סבר לאפסוקיניה שמע דקא מדלגי ואולי אמר ש"מ מנהג אבותיים בדיהם והא דקאמר רבי יוחנן התם י"ח יוס יחיד גומר את ההלל בהן ובגולה כ"א יוס לא משום דליהוי אחרני תקנה שהיו קורין בדלוגו אלא יחיד גומר היינו כמו יחיד קורא דלורחיה דהש"ס דמשמע הכי כי ההיא דתניא פ"ק דברכות (דף ט: וס) וותיקין ^א היו גומרין אותו עם הן החמה ור"ת אומר דאין ראיה מערבה להלל דערצה אינה אלא טלטול וכיון דלאו תקנתא היא אלא מנהגא לא חשיבא למיקבע דברכה אבל קריאת ההלל לא גרע מקורא בתורה ודכוותיה אשכחן דמצרכין אשני ימים טובים של גלויות ואינו אלא מנהג צעלמא כדאימא פ"ק דביצה (דף ד: ב) ומיכו אין מזה ראיה דהא טעמא דאין מצרכין אערצה למ"ד מנהג נציאים משום דלא אפשר לומר וזנו ^ב וז' ימים טובים של גלויות אף בהם וזנו אלא קידוש להזכרת היום בתפלה וזרכת המזון ואי משום דמצרכין אתקיעת שופר ביי"ט שני של ר"ה הנהו תקנתא נינהו וממרי מז' ימים טובים של גלויות לענין ביצה קדושה אחת נינהו כדמוכח בפ"ק דביצה (דף ד: ב) וההו צננה אבותיים בדיכס ועוד מדיקדק ר"ת ממסכת ברכות פרק היה קורא (דף יד.) דמיימי ראיה דאין מפסיקין צהלל מרז בר שצא דאיקלע לצי דרבינא בימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל ולא איפסיק ומשני שאני רב בר שצא דלא חשיב עליה דרבינא ואם אין מצרכין עליו מה הפסקה שייך זו ועוד ראיה ממהיא עובדא דתענית (דף כח: וס) מעובדא דרב דאמר סבר לאפסוקיניה דמשמע דמצרכי דאי לא מצרכי היה לו לידע שהוא מנהג אבותיים וסתמא

לא צלמנע הלל איקלע מדקאמר רב איקלע לצבל ולא קאמר איקלע לצי כנישתא וכי תימא אכתי מכיון דמצרכי לקרות היה לו לידע דמדלגי ואמאי סבר לאפסוקיניה הא לאו מילתא היא שאפילו כשגומרים את ההלל יכול לצרך לקרות את ההלל כמו שמצרכין לקרות מגילה ומה שנוהגין עכשיו לצרך ההלל לגמור כשגומרין ומצרכין לקרות כשמדלגין לסימן צעלמא נוהגין כן וצין כזה וצין כזה יכולין לצרך לקרות ולגמור וא"ת הא דנקט י"ח יוס שיחיד גומר בהן את ההלל אמאי נקט יחיד דמשמע אצל כזור גומרין אותה אפי' כשאר ימות השנה והא עובדא דרב צצזור הוה ואפ"ה מדלגי ושמא לרצות נקט יחיד דאפי' יחיד צפני עצמו לישראל שהיו אומרים אותו על כל פרק ופרק על כל צרה וצרה שלא תבא עליהן וכשנגאלין אומרין אותו על גאולתן ולכן נקט יחיד לא יתחיל ואם יתחיל גומר כי ליכא כל ישראל קרי ליה יחיד אפי' כזור אם נגאלו מן הצרה והתחילו היו גומרין אותו ור"ח פי' לא יתחיל בצרכה: [נוע"ע מוס' ערכין יוד. ד"ה י"ח ימים ומוס' ברכות יד. ד"ה ימים ומוס' מענית כח: ד"ה אמרן:] **וְאֵינֶנּה נִשְׁלָת אֵלָא בַּפְּנֵי עֲצֻמָּה**. לא שיאסור לטול הערבה עם הלולל דלא מיירי אלא צאגידי צהדי הדדי: **שִׁלְשָׁה בְּרֵי עֲרִין רַחֲיִן**. ששלשה ^א בדין יואלן מקלח אחד: וכי

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

במקדש. הלכה למשה מסיני: **בגבולין**. יסוד נציאים: **ערצה לריכה** **שיעור**. לקמן מפרש שיעורה: **אינה ניטלה אלא בפני עצמה**. אין דבר אחר נאגד עמה דמוכח שהיא מלוה: **אבל היכא דאגבהיה**. לשם נטילת לולב והדר אגבהיה לשם ערצה אימא ליפוק בה דליכא הוכחה טובה: **וכמה שיעור**. דלמרן לעיל לריכה שיעור: **שלשה בדי**. שיש בכל אחד עלין לחין: **עלה אחד** **ובד אחד ס"ד**. עלה משמע בלא בד ובד בלא עלה ומאי לקיחה צעלה בלא בד הא לא מינכר: **עלה אחד** **בבד אחד**. בד אחד ובו עלה אחד ודיו. וכי אמרינן לעיל (דף לב:) ג' טפחים לגבי לולב הוא דלמריןן שמהא ערצה ארוכה שלשה טפחים אצל ערצה שהיו מקיפין בה צפני עצמה כל דהו סגי והסתא נהגו להציא מורציות ענפים ארוכים ויפסי שמונכר מלוה צעין יפה: **אייבו**. אצוה דרצ: **חזיט חזיט**. לשון ניענוע: **מנהג נציאים הוא**. בגבולין ולא יסוד נציאים הלכך אינה לריכה ברכה: **קריימא איוס** **לי**. כפרים ויושביהם: **ומקשקשין** **בשציעית**. ועדין את הכרמים שצציעית: **ואלני ויטאי**. כשכר חפירת הכרמים ואין מפקירין לעניים: **אריך או** **לא אריך**. טוב לעשות כן או לא. אריך לשון דבר הגון וצעורא (ד) יש לו דומה וערות מלכא לא אריך לנא למיחוי: **אי"ל לא אריך**. לפי שאתה פורע פעולתם מפירות שציעי' והתורה אמרה לאכלהו' ולא לכסורה אצל הקשקוש מותר כדלקמן: **אי"ר אלעזר בר דזוק כדו הויסי דאורי**. כבד עצרו מ' שנה שאני דר בצרך הואת: **ולא חמיסי בר אינא**. לא ראיתי בן אדם: **דמהלך בלורחא דסקנן כדון**. שמהלך בדרך ישר כאדם זה: **אפקר וימיא לתאוציא**. לעניים: **וסב פריטיא**. ותן פרוטות מכינן לקשקש הכרמים: **ומי שרי**. קשקוש שצציעית: **מלסקל** להשליך אצנים לחוך: **ססומי פילי**. שהשרשים מגולים וצריך לכסותם שלא ייבש האילן ואוקומי אילני הוא שלא ימות ואינו עושה להצדיקן אלא לקיימן שרי: **פילי**. צקעים: **וחד אצרווי אילני**. כמו ^א וצרא אותם בחרצותם (יחזקאל כג) לנקוד העפר שעל השרשים ולהזויו שהא רך ומתוחם והאילן משציה כך שמעתי. לישנא אחרנא להצריא את האילן ולהשציחו: **לא יהלך כו'**. אלא ישצות לו צעוד

יוס גדול ויכין לו סעודת שבת: **אלא לציטיס**. שהולך לציטו והם אינם יודעים שיצא היום ואין מכינים ללוצרו והוא כועס עליהם: **אצל לאושפזיזא אמאי דנקט סמין**. אינו סומך על צני הבית ונושא עמו סעודתו ועל מה שצידו נסמך: **אפי' לציטו**. דמה שמואל אם מעט אם רב שלו הוא אשפ"כ לא יהלך וכ"ש לאושפזיה שלא ימלא כלוס: **כסא דהרסנא**. סעודה מועטת דגיס קטנים מטוגנין בנקמח צזומן שלהן: **על גג האצטנא**. הוה תני תנא קמיה: **וכי**

יוס גדול ויכין לו סעודת שבת: **אלא לציטיס**. שהולך לציטו והם אינם יודעים שיצא היום ואין מכינים ללוצרו והוא כועס עליהם: **אצל לאושפזיזא אמאי דנקט סמין**. אינו סומך על צני הבית ונושא עמו סעודתו ועל מה שצידו נסמך: **אפי' לציטו**. דמה שמואל אם מעט אם רב שלו הוא אשפ"כ לא יהלך וכ"ש לאושפזיה שלא ימלא כלוס: **כסא דהרסנא**. סעודה מועטת דגיס קטנים מטוגנין בנקמח צזומן שלהן: **על גג האצטנא**. הוה תני תנא קמיה:

וכי

גומרו ועוד י"ל דאפי' כזור שאין שם כל ישראל יחיד קרי להו משום דלמריןן עברצני פסחים (דף קי.) נציאים אמרוהו ומיקנו להם לישראל שהיו אומרים אותו על כל פרק ופרק על כל צרה וצרה שלא תבא עליהן וכשנגאלין אומרין אותו על גאולתן ולכן נקט יחיד לא יתחיל ואם יתחיל גומר כי ליכא כל ישראל קרי ליה יחיד אפי' כזור אם נגאלו מן הצרה והתחילו היו גומרין אותו ור"ח פי' לא יתחיל בצרכה: [נוע"ע מוס' ערכין יוד. ד"ה י"ח ימים ומוס' ברכות יד. ד"ה ימים ומוס' מענית כח: ד"ה אמרן:] **וְאֵינֶנּה נִשְׁלָת אֵלָא בַּפְּנֵי עֲצֻמָּה**. לא שיאסור לטול הערבה עם הלולל דלא מיירי אלא צאגידי צהדי הדדי: **שִׁלְשָׁה בְּרֵי עֲרִין רַחֲיִן**. ששלשה ^א בדין יואלן מקלח אחד: וכי

מסורת הש"ס

(א) ר"מ מ"מ, (ב) צ"מ כד. ע"ש ל"ע, (ג) מו"ק ג., (ד) שם. ע"ז כ., (ה) נז"ל יהודה כן משמע לקמן בתוס' ד"ה ודי לייבשן, (ו) נויקלע כהן, (ז) [נוע'] מוס' יומא לו: ס"ה אמר אביי, (ח) גי מהרי"ם עלין יואלן.

תורה אור השלם

1. והשביעית תשמטנה ותטשנה ואבלו אביני עפר ויחרם תאכל דחת הישדה בן תעשה לכרמך לְיוֹתָךְ: שבות כג יא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כהן וכו' ואינו אלא מנהג צעלמא כדאימא בפ"ק דביצה דההורו במנהג אבותיים בדיכסין ומיחו אין מזה ראיה וכו' כדמוכח בפ"ק דביצה ועוד מדיקדק ר"ת צ"ל:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה וחד אברויי וכו' כמו וברא. אלו ב' פירושים הס ג"כ נרש"י חולין דף מג ע"ב ד"ה אין מושטין: תוס' ד"ה כאן במקדש וכו' וב' ימים טובים של גלויות אין בהן וצנו. וקשה לי דמ"מ יקשה מצרכת על אכילת מנה ועל אכילת מזור בליל צ' דקמא ואולי יש להלך בין נוסח ברכה בלשון לפשות אלו"ם מלאמי שקשה כן הר"ן עיין צנז"ר א"ח סי' מ' ס"ק י"ח

רבינו חננאל (המשך) לי, ויחייא אית לי. וכך אמ' לו זו הקריה כולה לי היא, ובאין בני קריה בשביעית מקשקשין בכרמים לתקנם, והן עניים, ואין להם הגאה, (ומשמטין) (ומשמטין) ביהמים ונטולין ואוכלין. ובמצאין מקשקשין בכרמים מפני היותם שנוטלין, אריך אי לא, פי' כשרי לי להנות מאותן (הכרמים) (ההיותם) שנתקשקשו בשביעית. כדכתיב ויחזקאל את דוד. לסתומי פילי, פי' פילי פילחי, כדכתיב כמו פלח ובקוע בארץ. ואסיקנא אברויי אילני שהוא אילן אסור, לסתומי פילי שרי. שבתות יותר מג' פרסאות כו' ועד אפי' לביתו. פי' מפני שהוא צריך לעשות כלום דבר לייענוב שבת. בתנ"י לולב כיעד יום טוב הראשון שחל להיות בשבת כל השב מגוליעין את לולביהן בהר הבית כו' עד התקינו שהוא כל אחד נוטלו בביתו.